Suomen lähi- ja perushoitajaliitto SuPer DNRO 1171/2018/L

Työelämä- ja tasa-arvovaliokunta

HE 158/2018 vp Hallituksen esitys eduskunnalle työaikalaiksi ja eräiksi siihen liittyviksi laeiksi

Suomen lähi- ja perushoitajaliitto SuPer ry:n lausunto

Kuuleminen ke 14.11.2018 klo 11.30

Lausunto hallituksen esityksen yksityiskohtaisiin perusteluihin:

3 § Työaika

Hallituksen esityksen perusteluissa mainitaan päivittäisestä lepotauosta, joka ei ole työaikaa. Perusteluiden mukaan tauko ei ole työaikaa, jos työntekijällä on oikeus ja tosiasiallinen mahdollisuus poistua työpaikalta ja viettää olennainen osa siitä työpaikan ulkopuolella. Käsitettä olennainen-osa pitää avata tarkemmin vielä 24 §:ssä. Katso SuPerin perustelut 24 §:n kohdalta.

Kodin ja työpaikan välinen matkustaminen ei ole nykylain mukaan työaikaa. Tämä on pääsääntö, mutta siitä pitäisi säätää mahdollisuus poiketa eli sopimalla työnantajan ja työntekijän kanssa. Tarkennuksella tarkoitetaan sellaisia työtehtäviä, joissa joudutaan jo kotona tarkistamaan tulevan työpäivän työkohteet, joista ei ollut täyttä varmuutta vielä edellisen työpäivän aikana. Kyseessä olisi poikkeus pääsäännöstä, ja tällä tarkennuksella varmistetaan työajan oikea-aikainen alkaminen jo kotoa. Tällaiseen työhön voi liittyä myös työnantajan työvälineiden vieminen kotiin kuten kotihoidossa hoitolaukku ja sähköinen toiminnanohjausjärjestelmä eli mobiilaite, josta työkohteet tarkistetaan.

Esityksen …*esimerkiksi sähköasentajan tai kodinhoitajan siirtyessä useankin kerran työpäivän aikana lyhyehköjä matkoja suorituspaikasta toiseen…*, pitää muuttaa sana kodinhoitaja uudempaan termiin eli kotihoidon työntekijä sekä ottaa sana lyhyehköjä pois. Jos työkuvaan kuuluu siirtymistä työpisteestä toiseen työpäivän aikana, ei sillä ole merkitystä, minkä pituisia ovat siirtymismatkat.

4 § Varallaolo

Perusteluissa mainitaan varallaoloaikana työhön saapumisesta ja ryhtymisestä työhön määrätyssä ajassa kuten … j*os tämä aika on kovin lyhyt, varallaoloa koskeva sopimus tosiasiallisesti sitoo työntekijän tiettyyn paikkaan tai hänen on ainakin oltava varalla työpaikan välittömässä läheisyydessä. Tällöin kysymys olisi työaikaan …*

Nämä tummennetut kohdat pitää poistaa perusteluista, koska pohdittaessa työajan ja varallaolon välistä rajanvetoa, nämä kaksi sanaa vaikuttavat kaventavasti työajan käsitteen sisältöön ja siten rajaavat helposti ajan varallaolon puolelle.

Varallaolovelvollisuudesta sovitaan työnantajan ja työntekijän kesken. Hallituksen esityksen mukaan *samassa yhteydessä olisi sovittava varallaolokorvauksesta.* Tähän pitää lisätä seuraava jatko… *ja sen ehdoista.* Lisäys tuo suojaa työntekijälle, kun varallaolosta sovitaan. Myös 12 § Liukuva työaika mainitaan ehdoista, joista pitää sopia, joten varallaolosopimusta ja liukuvasta työajasta sopimista on syytä säätää samanlaisin kirjauksin.

7 § Jaksotyö 3 kohta

Jaksotyö on poikkeusäännös, joten sen laajentaminen sosiaali- ja terveyspalveluihin sekä varhaiskasvatukseen pitää pysyä myös poikkeuksena jatkossa. Uuden kolmas kohdan mukaan …sekä *pääosan vuorokaudesta toimivissa sosiaali- ja terveyspalveluissa*, pitää muuttaa. Ei ole mitään perustetta rajata jaksotyöhön kuuluvaa sosiaali- ja terveyspalveluita yli 12 tunnin toimiviin työpisteisiin, pikimmiten toimintaan, joka on ympärivuorokauden auki, 24/7. Nykyinen määräys on riittävä, koska jaksotyöaloista voidaan sopia työ- ja virkaehtosopimuksilla.

Varhaiskasvatuksen osalta pitää muuttaa hallituksen perusteluita varhaiskasvatustoiminnasta ns. vuoropäiväkodeissa. Kirjausta pitää täsmentää, että kello 23-6 välillä. Hallituksen perusteluissa mainitaan, että …*jaksotyönä voitaisiin järjestää varhaiskasvatustoiminta päiväkodeissa silloin, kun päiväkodin toiminta edellyttää työskentelyä kello 23 jälkeen tai ennen kello 6.* Jos hallituksen esityksen mukainen kirjaus jätetään nykymuotoon, tuo kirjaus jaksotyön soveltamisen päiväkoteihin. Monet päiväkodit tulevat muuttamaan aukiolonsa kello 5.55, ja päiväkoti sulkee ovensa edelleen kello 17.

8 § Yötyö

Nykykirjaus yötyöstä on riittävä. Ei ole mitään syytä laajentaa sen käyttöä nykymuodosta. Esityksessä on todettu ”Nykytilan arviointi 2.6 ”, että yötyö on Suomessa yleisempää kuin muissa pohjoismaissa. Ei ole tarvetta laajentaa yötyötä nykyisestä.

Yövuorojen rajaaminen viiteen vuoroon ja sen jälkeen vähintään 24 tunnin lepoaika, ei ole riittävä lepoaika. Vapaa-aika pitää taata pidemmäksi, mitä enemmän yötyövuoroja tehdään peräkkäin. Vakituisesti yötyötä tekeville pitää sallia edelleen halutessaan tehdä 7 yötyövuoroa peräkkäin, minkä jälkeen hän saa 7 vapaata. Tämä on koettu toimivaksi rytmiksi.

12 § Liukuva työaika

Hallituksen esityksessä pitää turvata tehdyt työajat, jotka menevät työaikasaldon yli. Perusteluihin tulee lisätä, että työntekijä ei voi menettää työaikasaldon ylittyviä työaikoja.

14 § Työaikapankki

Työaikapankista sopimista pitää muuttaa siten, että työaikapankista sopiminen olisi sallittua, ellei siitä ole sovittu työehtosopimuksissa. Ei ole perustetta ottaa työaikapankkijärjestelyä, jos sen käyttöönotosta voitaisiin sopia riippumatta siitä, onko työaikapankista sovittu työehtosopimuksilla vai ei.

16 § Lisä- ja ylityö

Säännöksen kolmas momentti ja sen ns. lisätyökiintiö keskimääräisessä työajassa. Jos on sovittu keskimääräisen työajan tasoittuvan alle 40 tuntiin viikossa, säännöllisen työajan lisäksi tehty työ olisi lisätyötä 40 tuntiin saakka viikossa riippumatta vuorokautisen työpäivän pituudesta. Tästä on esimerkki 2. Sen mukaan viikolla 1 työntekijä tekee maanantaina 7 tunnin työpäivän sijasta 9 tuntia, ja lisätyökiintiön seurauksena 2 tuntia onkin lisätyötä, kun se pitäisi laskea nykysäännösten mukaan olla 1 tunti lisätyötä ja 1 tunti vuorokautista ylityötä. Tätä uutta määräystä ei voida missään nimessä hyväksyä. Lisätyökiintiö menisi vuorokautisen 8 tunnin ylityörajan ohi ja sen syrjäyttäen, joten tätä ajatusmallia ei voida ottaa uuteen työaikalakiin. Lisäksi työsopimuksessa annetun lisätyösuostumuksen mukaan työntekijä ei voisi tässä tilanteessa kieltäytyä lisätyöstä, mikä vaikeuttaa työpäivien pituuden ennakointia jatkossa.

17 § Työntekijän suostumus

Lisätyöstä sopinen työsopimuksissa ei saisi jatkossa olla enää mahdollista. Se pitää siitä poistaa. Kiinteätuntinen osa-aikatyöntekijä on eriarvoisessa asemassa vaihtelevaa työaikaa tekevän työntekijän kanssa. Tämä synnyttää uudenlaisen ongelman osa-aikatyöntekijöiden kesken. Työnantajat ryhtyvät jatkossa tekemään alhaisia kiinteämääräisiä tuntimääriä työsopimuksiin ja he voivat työsopimukseen kirjatulla lisätyösuostumuksella teettää työntekijöillä kuitenkin 100 % työaikaa.

24 § Päivittäiset tauot

Esityksen mukaan päivittäistä taukoa ei voida sijoittaa työpäivän alkuun eikä loppuun. Työntekijän suojeluperiaatetta noudattaen tätä kirjausta pitää muuttaa siten, että tauko sijoitetaan työpäivän keskivaiheille. Nykyinen kirjaus ei tue työntekijän suojelua päivittäisessä lepotauossa.

Perusteluiden mukaan tauon jääminen työajaksi luettavan ajan ulkopuolelle edellyttäisi, että työntekijällä on oikeus, että myös tosiasiallinen mahdollisuus poistua työpaikalta ja viettää olennainen osa lepotauosta haluamallaan tavalla työpaikkansa ulkopuolella. Tämä onnistuu hyvin, jos tauko on tunnin mittainen, mutta jos tauko on puolen tunnin mittainen, niin olennaisuus – käsitettä pitää tarkentaa. Ongelmaksi muuttuu siis puolen tunnin lepotauko. Jos noudatetaan puolen tunnin lepotaukoa, pitää työntekijälle turvata kokonaisuudessaan mahdollisuus viettää puolen tunnin tauko työpaikan ulkopuolella eikä vain olennainen osa siitä.

25 § Vuorokausilepo

Esityksen mukaan jaksotyössä 11 tunnin lepotauko on pääsääntö, mutta siitä poikkeaminen yhdeksään tuntiin pitää tehdä vaikeammaksi kuin esitetty, koska 11 tunnin lepotaukomääräys ei muuttaisi tällä kirjauksella nykykäytäntöä lainkaan. Korvaava lepotauko pitäisi antaa heti seuraavan vuorokausilevon aikana, jotta siitä olisi työntekijälle todellista hyötyä. Ellei se olisi mahdollista, pitää korvaava vapaa antaa myöhemmin, mutta säännöllistä työaikaa lyhentäen 14 vuorokauden aikana.

Jos työntekijän vuorokausilepo ja varallaolo ovat päällekkäin ja työntekijä saa kesken levon työkutsun, työntekijä tarvitsee tarkempaa suojelua. Menetetty lepo pitää antaa heti varallaoloajan päättymisen jälkeen. Nykyinen ehdotus jättää antamisajan täysin sääntelemättä.

28 § Viikkolevosta poikkeaminen

Korvaavan lepoajan antamisen ajankohtaa pitää lyhentää, jotta työntekijän suojelu toteutuu. Nykyinen 3 kuukautta on aivan liian pitkä aika. Se pitäisi olla 1 kuukausi.

40 § Kanneaika

Kanneaika pitää muuttaa yhteneväiseksi työsopimuslain 13 luvun 9 §:n kanssa. Nykyinen kaksi vuotta on aivan liian lyhyt aika, joten kanneaika pitää muuttaa, että työsuhteen aikana on voimassa viiden vuoden vanhentumisaika ja työsuhteen päätyttyä kahden vuoden.

Työntekijät luottavat lähtökohtaisesti siihen, että työnantaja tietää ja osaa soveltaa työaikamääräyksiä oikein. Työntekijän pitää voida luottaa siihen, että työnantaja suunnittelee ja laskee työajat oikein. Jos näin ei tapahdu, kahden vuoden aika huomata virhe on liian lyhyt aika. Selvittäminen yli kahden vuoden aikaisia työaikoja ei ole enää ongelma, koska työajan seurantaa tehdään sähköisesti, joten näyttövaikeuksia ei ole kuten esityksessä esitetään. Myös työaikakirjanpito 32 § pitää muuttaa vastaavaksi.

Tässä kohtaa tulisi toteutumaan myös työntekijän suojaamisen tarve riittävän vanhentumisajan saamiseksi eikä sen tukeminen, että lyhyt kanneaika aikaansaa menetyksiä.

Helsingissä 13.11. 2018

Suomen lähi- ja perushoitajaliitto SuPer ry

Lisätietoja: Lakimies, Riitta Saarikoski, riitta.saarikoski@superliitto.fi